

Illustrerede
KLASSIKERE

*De bedste fortællinger af
verdens største forfattere*

NR.

31

KR.

150

ROBINSON CRUSOE

BY DANIEL DEFOE

Det vides ikke, om *Robinson Crusoes* forfatter Daniel Defoe nogen sinde mødte sømanden Alexander Selkirk. Men da *Robinson Crusoe* udkom i 1719 var der allerede udgivet tre skildringer af Selkirks skæbne - efterladt på en øde ø i Stillehavet. I 1712 udgav kaptajn Edward Cooke bogen *A Voyage to the South Sea and Round the World in the Years 1708 to 1711*. Den fortæller i en kort passage om, hvordan Selkirk blev reddet fra øen. Senere samme år udkom bogen *A Cruising Voyage Round the World*, skrevet af kaptajn Woodes Rogers, der ledede den ekspedition, som ved et tilfælde fandt Selkirk. Og i 1713 skrev journalisten og dramatikeren Richard Steele efter at have interviewet Selkirk i avisen *The Englishman* en beretning om hans oplevelser.

PROBLEMET ALEXANDER

Alexander Selcraig blev født 1676 i den skotske fiskerlandsby Lower Largo. Faderen, John Selcraig, var skomager og garver og krævede, at sønnen fulgte i hans fodspor, men Alexander ville til søs. Det medførte så store skænderier, at faderen til sidst truede med at gøre sønnen arveløs. Samtidig siges det, at moderen holdt afstand til denne sin syvende søn, hvilket gjorde ham til en ret umedgørlig og ilter knægt.

I Largos kirkebog blev det den 25. august 1695 noteret, at Alexander Selcraig skulle møde for kirkens ældsteråd for at stå til ansvar for sin "uanstændige opførsel i kirken".

To dage senere blev det noteret, at den gode Alexander i stedet var stukket til søs. Men han må være vendt hjem på et tidspunkt, for 7. november 1701 er der noteret nye anmærkninger om ham. Lillebroderen Andrews havde leet af Alexander, da denne uforvarent drak saltvand. Storebroderen blev så rasende, at han

Virkelig- hedens Robinson Crusoe

af Hanna Innsedt
bearbejdet til dansk af
Anders Hjorth-Jørgensen

Daniel Defoe (1660-1731)

tæskede Andrew med en kæp. Resten af familien forsøgte at lægge sig imellem, men så bankede Alexander også faderen, broderen John og dennes kone. Et par dage efter bekendte Alexander sin synd i kirken og blev irrettesat foran hele menigheden. Han lovede for Guds åsyn højt og helligt at forbedre sin opførsel og fik derefter lov at gå fri.

Men Alexander fik nok af både fødebyen, familien og kirkens autoritet og stak igen til søs. I 1703 påmønstrede han Cinque Ports, som sammen med det større søsterskib

William Dampier (1652-1715)

St. George var under kommando af William Dampier. Navnet Selcraig blev i papirerne uvist af hvilken grund ændret til Selkirk.

Alexander havde i skolen været god til matematik og geografi og havde samtidig lidt sømandserfaring, så han blev beskæftiget som navigatør. Kursen blev sat mod Sydamerika.

KONGENS KAPER

William Dampier havde kaperbrev. Dvs. at han havde tilladelse fra den britiske krone til at kapre og plyndre spanske og portugisiske skibe som led i krigsførslen og rivaliseringen med disse nationaliteter.

Dampier havde ry for at være en ondsindet, ubeslutsom og inkompetent sømand. Men han var samtidig ihærdig, når det gjaldt om at skriftliggøre og tegne kort over det, han så på sine rejser. I 1697 havde han udgivet bogen *A New Voyage Round the World*, hvor han bl.a. beskrev San Fernandez-øerne, som senere skulle spille en så skæbnesvanger rolle for Alexander Selkirk.

De to skibe forlod Kinsale i Irland i september 1703 med forsyninger om bord til otte måneder. St. Georgs besætning på 120 mand var fem gange det, skibet på 320 ton var bygget til. Årsagen til overbemandingen var for det første, at der var brug for ekstra mandskab til at bemane erobrede skibe. For det andet måtte der tages højde for frafaldet som følge af sygdom, rømning og kamp. Der var brug for noget "at tære på".

Selkirk og hans skibskammerater sejlede via Madeira og Kapp Verde-øerne over Atlanterhavet mod Brasilien. Efter et par måneder havde 15 mand feber, mens andre led af skørbug. Kosten bestod af beskøjter, tørrede ærter og salt kød. Kakerlakker og rotter havde gode kår i forrådet. Så døde kaptajnen på Cinque Ports

af feber i november, og det 21 år gamle overklasseløg Thomas Stradling overtog kommandoen. Disciplinen om bord var under lavmålet, der udbrød til stadighed slagsmål, og mandskabet om bord var på randen af mytteri.

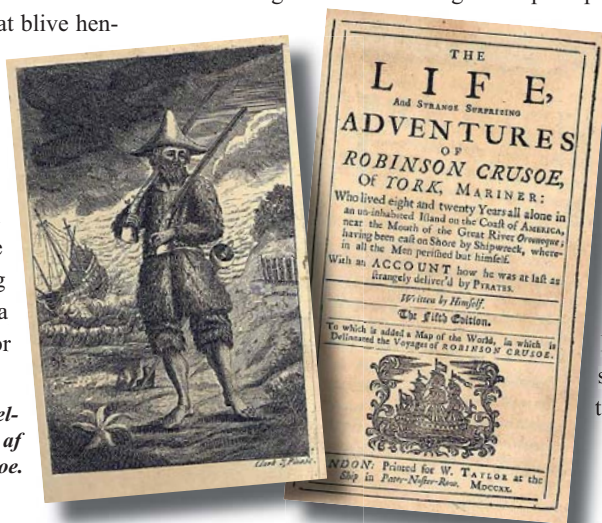
I februar 1704 rundede skibene Kap Horn og begav sig op langs Chiles kyst. De fortsatte kapingen og plyndringen langs Perus og Mexicos kyster, men snart lagde de to skibe hver deres kurs og fortsatte sammen igennem plyndringerne alene.

EFTERLADT

Om efteråret var masterne og dækket på Cinque Ports så ormædte, at Alexander Selkirk mente, der straks måtte ske en udskiftning. Skibet tog vand ind, og mandskabet måtte pumpe døgnnet rundt. De søgte havn ved en øde ø i San Fernandez øhavet og lå der en måneds tid, mens mandskabet kom til hæfterne og frisk føde bragt om bord.

Da Stradling gav ordre til afrejse, var Cinque Ports ligeså ormstukken som før, og Selkirk mente hun ikke var sødygtig og ikke kunne modstå kampe med spanske skibe. Han nægtede at sejle og opfordrede resten af mandskabet til at følge hans eksempel. Ingen fulgte trop! Stradling satte Selkirk i land, men da storbåden roede ud til skibet igen, fortrød Selkirk. Han råbte og skreg for at blive hentet igen, men Stradling bad mandskabet lettede anker og Cinque Ports forsvandt. De første dage blev Selkirk ved stranden. Han sov i en lille hule, spiste de skaldyr, han fandt, og spejdede efter et skib. Da det efterhånden gik op for

Illustration fra og titelbladet til førsteudgaven af Defoes Robinson Crusoe.

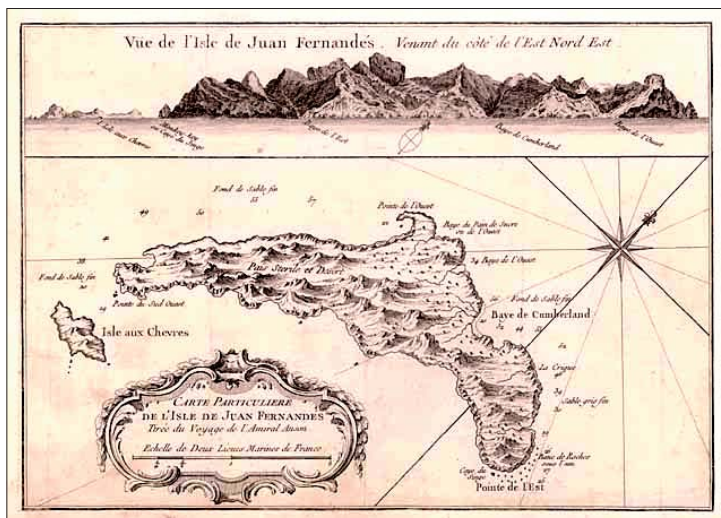

ham, at han spejdede forgæves, udviklede han en dyb depression og var i flere måneder på selvmordets rand. Han ønskede den nagende sult velkommen, for den fik ham til at tænke på noget andet end ensomheden.

4 ÅR OG 4 MÅNEDER

Selkirk havde fået lidt fornødenheder med i land: madras og sengetøj, musket, pistol, krudt, økse, kniv, gryde, ca. 1 kg tobak, ost, syltetøj, en flaske rom og Bibelen. Først spiste han fisk, men da de gav ham diaré, gik han over til skaldyr. Han fandt turnips, en form for kål, og rød peber. Geder var der nok af, og de lod sig let skyde, og da kuglerne slap op, gik han på jagt med kniv. Barndommen i faderens garveri kom ham nu til nytte. Da hans tøj blev slidt op, syede han nye af gedeskind. Som nål brugte han et søm. Ligele-

Kort over og udsigt mod øen Juan Fernandès, udgivet i Paris 1755, 46 år efter, at Selkirk forlod øen.

des beklædte han væggene i de to hytter, han byggede, med gedeskind som værn mod vejr og vind. Ild fik han ved hjælp af flintstykket fra musketten. Han holdt ilden ved lige, både for at kunne tilberede sin mad, men også for at kunne signalere til skibe, hvis de dukkede op. Efter et par år dukkede der endelig et skib op, som sendte en jolle i land. Men det viste sig at være en spanier, så Selkirk flygtede over hals og hoved tilbage til skoven. Som brite ville han blive taget til fange og enten tortureret eller solgt som slave. Spanierne opgav snart at finde ham og drog væk. Endnu to år skulle gå, før næste skib viste sig.

Selkirk havde lavet sig en udkigspost på en fremskudt klippeafsats ca. 550 meter over havet. Her havde han frit udsyn til alle verdenshjørner. 2. februar 1709 dukkede der et skib op med retning mod øen. Klog af skade holdt Selkirk sig skjult til han kunne se det flag, det førte.

REDDET

Kaptajn Woodes Rogers lod skibet Duke kaste anker i bugten og gik i land. Der mødte

Fra venstre:
tysk udgave fra 1895 og to danske udgaver, Hasselbalchs fra 1928
og Gyldendals fra 1958. Den sidste med Robert Viby forside.

han ”en mand klædt i gedeskind, som virkede vildere end dem, der først havde båret det. Han havde været på øen i 4 år og 4 måneder ... hans navn var Alexander Selkirk”.

Selkirk forsøgte at fortælle om sine oplevelser og forklare, hvem han var, men sproget svigtede ham. Rogers skrev, at han ”...havde glemt så meget af sproget, fordi han ikke havde brugt det, at vi knapt forstod ham”. Navigatoren på Duke viste sig at være selveste William Dampier. Han fortalte kaptajn Rogers, at Selkirk havde været den dygtigste sømand på Cinque Ports, så Selkirk fik officiel hyre på Duke. Dampier fortalte desuden, at Selkirk havde haft ret med hensyn til Cinque Ports’ sødygtighed. Kort efter, at skibet efterlod Selkirk, forliste det og sank. Stradling og en håndfuld mænd overlevede, men de blev taget til fange af spaniere og endte i fængsel i Peru. Der gik endnu et par år, før kaptajn Rogers satte kurs mod England. Ligesom Dampier havde han kaperbrev, så de krydsede op og ned langs kysten og bordede spanske og portugisiske skibe.

I oktober 1711 sejlede de endelig op ad Themsen og lagde til kaj i London, otte år efter, Selkirk havde forladt Irland med Cinque Ports.

ENSOMHED OG DØD

Alexander Selkirk fik sin del af kaper-udbyttet - 800 £. En ikke ubetydelig sum på den tid. Han oplevelser gjorde ham til en berømt, ikke mindst efter at Rogers og Cookes bøger blev publiceret i 1712. Og da Richard Steele interviewede ham og skrev sin artikel i *The Englishman*, blev Selkirk manden, alle ville hilse på. I omkring to år levede han højt på sin nyfundne berømmelse. Han gik fra pub til pub i London og Bristol og fortalte om sit eventyr til dem, der ville spendere mad og drikke på ham.

Men Selkirk faldt ikke til ro. Efter næsten 4½ års ensomhed føltes omverdenen som en belastning. Til sidst vendte han hjem til Lower Largo i Skotland, hvor han blev lidt af en enegænger. Han ville ikke have noget at gøre med familien, og rygtet sagde, han havde bygget en hule bag faderens hus for at kunne bo ligesom på øen. Men han stiftede under alle omstændigheder bekendtskab med den 16-årige malkepige Sophia Bruce, som han flyttede sammen med.

Om de giftede sig, står uklart. Selkirk var fortsat rastløs og påmønstrede et skib. I 1717 var han i Plymouth, hvor han giftede sig med en enke, der drev et værtshus. I november 1720 fik han hyre som førstestyrmand på HMS Weymouth med kurs mod Guinea og Guldkysten på jagt efter pirater. Turen blev uheldsvanger, gul feber og tyfus hærgede om bord. Logbogen fortæller, at dusinvis af besætningen døde i løbet af et års tid. Selkirk havde aldrig oplevet noget lignende. I loggen 13. december 1721 står: ”Nord nordvest. Lidt brise og klart vejr. Reddede 3 englændere fra nederlandsk skib og klokken otte aften døde Alexander Selkirk.”

DEFOE OG SELKIRK

Historikerne er uenige om, hvorvidt Daniel Defoe mødte Selkirk. Nogen påstår, at de mødtes hos Mrs. Demaris Daniel i Bristol. Der skulle Selkirk have fortalt sin historie i detaljer og overladt sine personlige papirer til Defoe. Andre siger, at de aldrig mødtes.

Det er dog sikkert, at Defoe mødte kaptajn Rogers, som beskrev Selkirks redning i *A Cruising Voyage Round the World*. Og alle anerkender, at Selkirks oplevelser inspirerede Defoe, da han skrev *Robinson Crusoe*. At Defoe som alle store romanforfattere gjorde romanen til meget mere end bare skildringen af en skibbruden sømand, er der heller ingen tvivl om.

Hanne Innsedt er uddannet folkeskolelærer og har studeret børnelitteratur ved Barnevernsakademiet i Oslo. Hun har udgivet flere bøger for børn og voksne og har anmeldt

Med direkte udgangspunkt i Defoes roman udgav den tyske pædagog og forfatter J. H. Campe (1746-1818) i 1779 Robinson der Jüngere. I modsætning til Defoe lader han Robinson strande uden nogen form for hjælpemidler og beskriver inspireret af Jean-Jacques Rousseau (1712-78) et menneskes udvikling i pagt med naturen.

I USA udkom Robinson Crusoe i 21 oplag. Førsteudgaven blev skrevet af Evelyn Goodman og tegnet af Stanley Maxwell (Zuckerberg). Den udkom i 10 oplag. I januar 1956 forelå en ny udgave med malet forside af unavngiven kunstner og omtegnet indhold af Sam Citron og/eller Charles Sultan. De to tegnere havde i andre sammenhænge en del samarbejde, og deres lidt anonyme tegnestile var svære at skelne fra hinanden, så de kan udmærket have samarbejdet om Robinson Crusoe. Sammenligner man første og anden udgaverne med hinanden, er det tydeligt, at Evelyn Goodmans 1943-manuskript ikke har dannet grundlag for 1956-udgaven. Det er imidlertid ikke oplyst, hvem der så har varetaget nybearbejdningen af manuskriptet.

Sam Citron arbejdede som tegneserietegner fra begyndelsen af 1940'erne til midten af 1960'erne. Inden var han beskæftiget som filmklipper, bl.a. på den Oscar-nominerede kortfilm *Bosom Friends* i 1934. 1938 klippede han dokumentarfilmen *Birth of a Baby* i 1938, som politiet i Cincinnati forbød visningen af pga. "sterke" fødselsscener. Og i 1939 arbejdede han på *Tevya*, den første

Sam Citron Superman-side fra 1946

filmversion af den historie, der senere blev til musicalen *Fiddler on the Roof* (Spillemand på en tagryg). Citron blev derefter beskæftiget som tegner i Jerry Igers Studio (se bog 5 side 116). Her tegnede han bl.a. serier til Fox Comics, før han begyndte at arbejde for DC Comics, hvor han tegnede Superman til hæfterne *Action Comics* og *Superman*, indtil han i 1946 blev placeret på krimiserien *Mr. District Attorney*.

I 1950'erne tegnede han serier til en lang række forlag indenfor mange genrer, bl.a. til hæfterne *Lassie* og *John Wayne*.

I 1960'erne leverede han et par bidrag til forlaget Warrens skrækhæfte

Udgivet første gang
i USA som
Classic Comics #10
i april 1943.

Udgivet på dansk som
Illustrerede Klassikere nr. 31
i fire oplag - det første i 1956.

Desuden udgivet som
Stjerneklassiker nr. 5.
Genudgivet i USA af Acclaim
Books i september 1997 som
undervisningsudgave med ny
forside af Scott Hampton.

Manus:
Ukendt

Tegninger:
Sam Citron og/eller
Charles Sultan

Eerie, før han sluttede cirklen og vendte tilbage til DC på hæftet *Girls' Love Stories*.

Sam Citron tegnede kun et *Classics Illustrated*-hæfte, og det er som nævnt usikkert i hvor høj grad, han og Charles Sultan bidrog til det: *Robinson Crusoe* (CI-10).

Charles Sultan startede som tegner i Eisner-Igers Studio i 1939, men gik over til Harry "A" Chesler Studio allerede i 1940, hvor han blev indtil 1953 som art director. I den periode tegnede han til mange forlags hæfter, bl.a. til Fawcett Comics' *Spysmasher*.

Spysmasher #2, 1941 med forside af Charles Sultan

Han bidrog også med illustrationer til flere magasiner og 1948-53 med forsider til pocketbøger. I 1956 var han en kort periode tilknyttet EC Comics

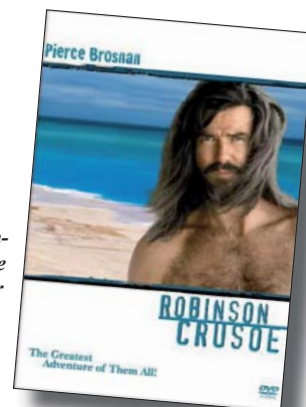
og dette forlags *Terror Illustrated*.

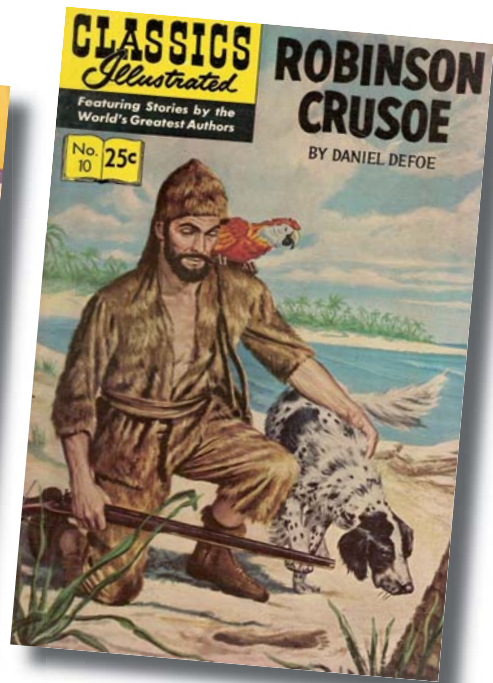
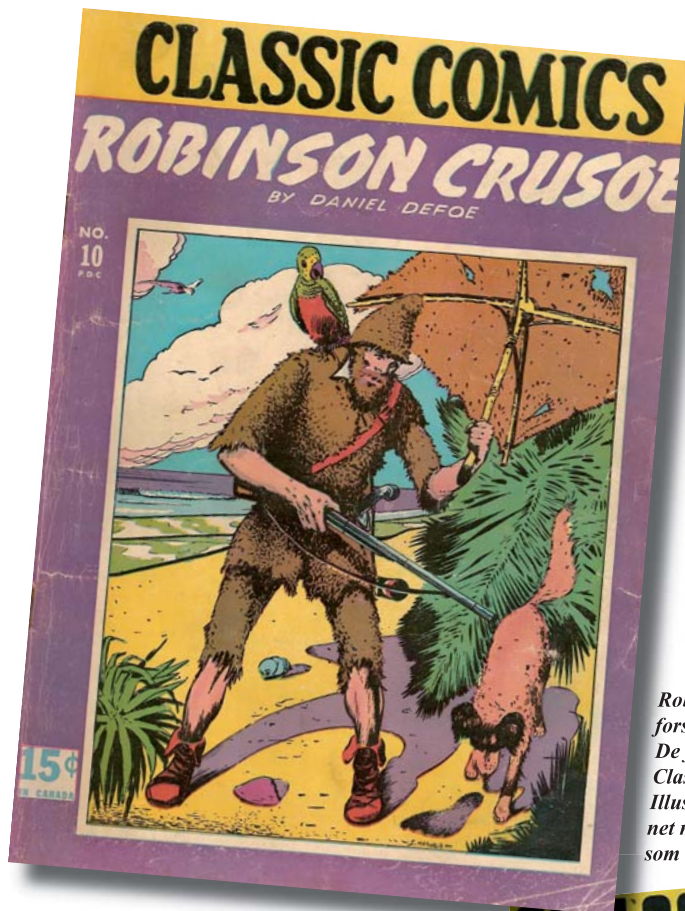
Men så tog hans karriere en anden retning. I 1958 begyndte han som redaktør og udgiver af pocketbøger og en række magasiner - hovedsagelig western- og bilblade. Desuden blev han også respekteret som kunstmaler og hentede som sådan motiver fra det amerikanske vesten. Malerierne kan bl.a. ses på websiden www.askart.com.

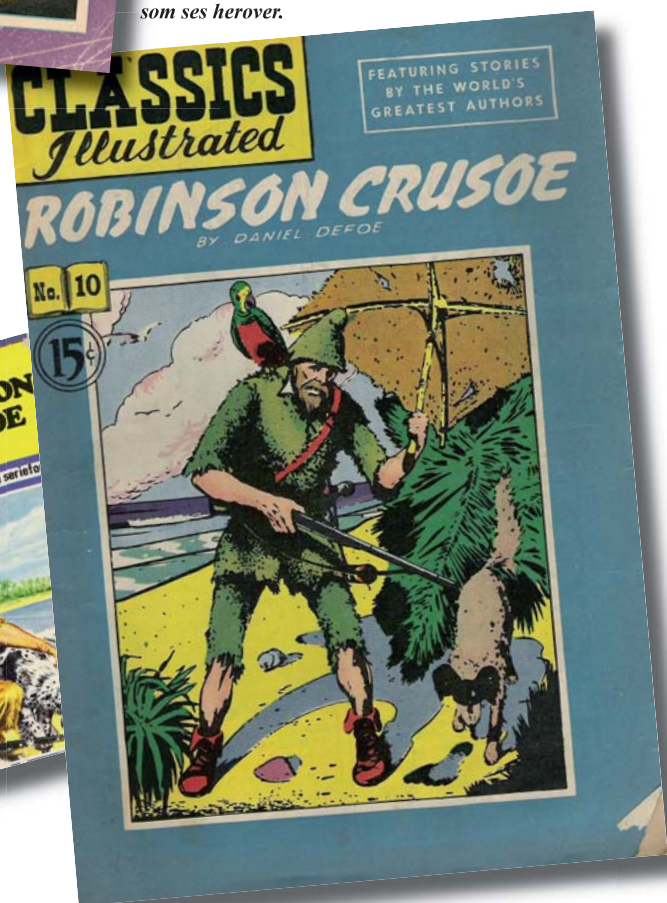
Daniel Defoes tekst fra en 1808-udgave af *Robinson Crusoe* kan læses på web-adressen <http://www.gutenberg.org/files/12623/12623.txt>

Også på film har man kunnet opleve Robinson Crusoe. I 1954 instruerede Luis Bunuel i en engelsk/spansk version amerikanske Dan O'Herlihy i titelrollen. I 1997 var det Pierce Brosnans tur til at levendegøre Robinson på film lærredet og tv-skærmene.

Robinson Crusoe udkom i ti oplag med forside af Stanley Maxwell Zuckerberg. De fem første af disse bar serietitlen Classic Comics, de fem næste Classics Illustrated. Derefter udkom titlen omtegnet med malet forside, som ses herover.

Herover: Den australske udgave, den danske Stjerneklassiker nr. 5 og Acclaim-udgaven fra 1997.